

Muzejski

RE

ME

PLOV

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Hrvatski muzej medicine i farmacije

12. 4. - 31. 5. 2017.

Stella Fatović-Ferenčić, Silvija Brkić Midžić

ZBIRKA NARODNE MEDICINE HRVATSKOG MUZEJA MEDICINE I FARMACIJE – DIO NASLIJEĐA PRVOGA HRVATSKOG MUZEJA MEDICINE

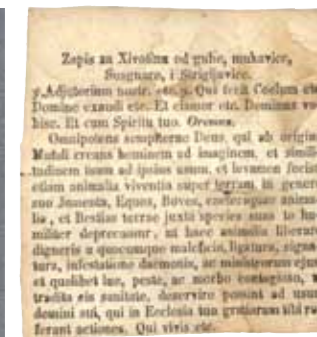
Povijest medicine na našem se području počinje istraživati krajem 19. stoljeća, a u prvim desetljećima 20. stoljeća kreće i snažnija bitka za njezinu institucionalizaciju i profesionalizaciju kao nastavne i istraživačke discipline. U to vrijeme pojavljuju se i prvi stručni medicinski

Thallera (1891. – 1949.) koji već tada zagovara uvođenje kolegija Povijest medicine u kurikulum Medicinskog fakulteta u Zagrebu. Thaller je 4. srpnja 1927. izabran za honorarnog profesora povijesti medicine, a 5. studenoga 1927. njegovim je predavanjem *Značenje povijesti*

– 1987.), Lavoslav Glesinger (1901. – 1986.) i drugi. Utjecaj ove prve grupe hrvatskih medikohistorika proširio se i na ostale liječnike, a posebice je pao na plodno tlo u vrijeme kada je na čelu Zbora liječnika bio Vladimir Čepulić (1891. – 1964.). Za vrijeme njegovog predsjedničkog mandata

poznati stručnjak i osobiti poznavatelj povijesti medicine te istaknuti kolekcionar. Upravni odbor Zbora na svojoj sjednici 10. kolovoza 1942. izabrao ga je za kustosa Muzeja u osnivanju. Nakon što je Muzej otvoren 1944. godine, njegovim upraviteljem je imenovan Lujo Thaller, koji ga je

Prof. dr. Vladimir Čepulić:
Otvorenje muzeja za povijest zdravstva u Hrvatskoj u spomen 70-godišnjice osnutka Zbora liječnika.
Nakon podizanja ovoga našega doma i nakon što smo tom zgodom prikupili razne uspomene iz prošlosti Zbora, pomišljali

i farmaceutski časopisi na nacionalnom jeziku, u kojima povijest struke postaje poželjnim i privlačnim sadržajem. Nerijetko se stoga, već u prvim brojevima, nailazi na pozive čitateljstvu za istraživanje povijesti i prikupljanje predmeta strukovne baštine. Na prijelazu 19. u 20. stoljeće na stranicama *Liječničkog vjesnika* već nailazimo i na povijesno-medicinske privijence iz pera Gržetića, Potočke, Derenčina, Joanovića, Barléa itd. Interes koji su izazvali među čitateljstvom potaknuo je u prvim desetljećima 20. stoljeća okupljanje zainteresiranih oko internista Luje

medicine utemeljena povijest medicine kao akademska disciplina na zagrebačkom Medicinskom fakultetu. Kolegij će 1939. godine, nakon niza produktivnih godina, biti ukinut, no borba za njegov opstanak i status trajat će tijekom sljedećih desetljeća.

Usporedo s tim nastojanjima, 1936. godine pri Zboru liječnika osniva se Sekcija za povijest medicine čiji je prvi predsjednik bio Vladimir Katičić (1870. – 1943.). U sekciji aktivno rade na istraživanju hrvatske medicinske baštine Vladimir Bazala (1901. – 1987.), Juraj Körbler (1900.

Zbor 1935. godine dobiva svoju zgradu *Hrvatski liječnički dom* pa se akcije vezane uz oživotvorenje Muzeja za povijest medicine, koje ovaj liječnik snažno zagovara, intenziviraju. Čepulić je u Liječničkom domu privremeno dobio dvije prostorije, dok se na Medicinskom fakultetu ne osnuje Zavod za povijest medicine u sklopu kojega je kao njegova logična sastavnica trebao biti i Muzej. Uz Čepulića najaktivniji je u poslovima osnutka Muzeja bio Stanko Sielski (1891. – 1958.), ravnatelj novoustanovljenog Zavoda za suzbijanje endemijskog sifilisa u Banja Luci,

koristio i u nastavi iz povijesti medicine, ponovno uvedenoj 1948. godine kao obavezni kolegij.

Akademski, istraživački i muzeološki aspekti razvoja povijesti medicine tekli su usporedno, međusobno se ispreplićući i potičući. Njihov je razvoj iznjedrio i ideju osnutka Zavoda za povijest medicine kao istraživačke jedinice pri Medicinskom fakultetu, no to se nije ostvarilo. Kasnih pedesetih godina prošlog stoljeća takav je zavod ipak oformljen, no u sklopu tadašnje Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, a šezdesetih je prerastao u

Akademijin Institut za povijest prirodnih, matematičkih i medicinskih znanosti. Institutu je tada pripala i zbirka Instituta za povijest farmacije Farmaceutskog društva, a sedamdesetih godina 20. stoljeća i predmeti *Muzeja za povijest zdravstva* Zbora liječnika, koji se nije razvio niti održao. Institut, a kasnije i njegov sljednik Odsjek za povijest medicinskih znanosti Zavoda za povijest i filozofiju znanosti HAZU, nastavio je s čuvanjem i daljnjim prikupljanjem predmeta nadopunjujući Zbirku. Tako se

je o sveukupno 323 predmeta, koji su opisani u 164 inventarna zapisa. Predmeti su raspoređeni u sljedeće tematske cjeline: pribor za puštanje krvi; narodni kirurški instrumenti i njihovi prikazi; narodni lijekovi mineralnog, biljnog i životinjskog podrijetla; amuleti, apotropijski predmeti i nakit za zaštitu od bolesti i uroka; kršćanski zavjetni predmeti: medaljice - privjesci za zaštitu, svete sličice, zavjetni darovi - votivi, kršćanski zapisi; muslimanski zapisi, spremnice za zapise; fotografije na temu

s vremenom oblikovala vrijedna i po svojoj građi jedinstvena zbirka u Hrvatskoj od oko 2000 predmeta. U srpnju 2014. rješenjem Ministarstva kulture RH osnovan je *Hrvatski muzej medicine i farmacije HAZU*, a u ožujku 2015. započinje njegov rad nakon što je zaposlena upraviteljica Muzeja, viša kustosica Silvija Brkić Midžić.

U nizu pojedinačnih tematskih zbirki koje se danas nalaze u Hrvatskom muzeju medicine i farmacije posebno mjesto zaslužuje *Zbirka narodne medicine*. Riječ

narodne medicine; ljekaruše; ostalo. Predmeti potječu iz vremenskog razdoblja od 18. stoljeća do prve polovine 20. stoljeća, pretežno s područja kontinentalne Hrvatske te Bosne i Hercegovine, uglavnom iz okolice Bihaća, Banja Luke, Dervente i Tuzle. Posebna zanimljivost i vrijednost zbirke sastoji se u činjenici da je naslijeđena od prvog hrvatskog muzeja medicine te je njezino podrijetlo i način prikupljanja bilo moguće precizno rekonstruirati. Tu činjenicu prije svega zahvaljujemo okolnostima njezine povezanosti s osnutkom

Muzeja za povijest zdravstva pri Zboru liječnika i zalaganjima dvojice istaknutih liječnika i protagonista tog projekta Vladimira Čepulića i Stanka Sielskog. U Odsjeku za povijest medicinskih znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti sačuvana je, naime, korespondencija Čepulić - Sielski za razdoblje 1942. - 1943., koja razotkriva okolnosti, način i svrhu prikupljanja predmeta za Muzej, među kojima su bili i oni koji danas čine fond *Zbirke narodne medicine* Hrvatskog

muzeja medicine i farmacije. Korespondencija koju vode ova dvojica liječnika izvrsno razotkriva ne samo pozadinu nastanka zbirke, već i područja na kojima su predmeti prikupljeni, ali i mreže osoba koje Sielski obilazi, kontaktira i uvodi u suradnju na ovom projektu. Gotovo sva sačuvana pisma odnose se na pripremu i prikupljanje predmeta za Muzej, pa u njima gotovo da i nema drugog sadržaja. Nakon dvije godine prikupljačkih aktivnosti u dosta teškim ratnim

okolnostima i intenzivnih priprema, Zborov Muzej za povijest zdravstva otvoren je 29. siječnja 1944. i predstavljen javnosti. Vladimir Čepulić održao je i predavanje, popraćeno fotografijama izloženih predmeta, a potom i objavljeno na stranicama *Liječničkog vjesnika*. Iz tog vremena sačuvane su također rukopisne ili strojopisne legende uz pojedine predmete, a dio građe sačuvan je u izvornom obliku uokvirenih izložbenih panoa - svojevrsnih plitkih zidnih vitrina s

predmetima, crtežima ili fotografijama i popratnim legendama. Zbirka narodne medicine Hrvatskog muzeja medicine i farmacije Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti vrijedna je stoga s dva aspekta: kao spomen na nastojanja starijih generacija hrvatskih liječnika i povjesničara medicine ka uspostavljanju muzeja medicine, te kao planski prikupljena i sačuvana narodna medicinska baština.

Muzejski VREMEPLOV

ZBIRKA NARODNE MEDICINE KAO OKOSNICA IZLOŽBENOG POSTAVA PRVOGA HRVATSKOG MUZEJA MEDICINE

Strossmayerova galerija starih majstora HAZU, 12. travnja - 31. svibnja 2017.
 NOSITELJI PROJEKTA: Hrvatski muzej medicine i farmacije HAZU - akademik Marko Pečina, voditelj Muzeja, prof. dr. sc. Stella Fatović-Ferenčić, dr. med., zamjenica voditelja Muzeja, Silvija Brkić Midžić, prof., viša kustosica, upraviteljica Muzeja | AUTORICE IZLOŽBE: Silvija Brkić Midžić i Stella Fatović-Ferenčić | RECENZENTICA: mr. sc. Aida Brenko | SURADNICA NA IZLOŽBI: Vanja Adžić | GRAFIČKO OBLIKOVANJE I PRIPREMA ZA TISAK IZLOŽBENIH PANOVA, BANERA, PLAKATA I POZIVNICE: Studio Rašić, Ante Rašić, Ankica Penava-Pejčinović | KONZERVATORSKO-RESTAURATORSKI RADOVI NA IZLOŽBENIM VITRINAMA: Dario Podnar | TEHNIČKI POSTAV: Antonio Blažić | VLASNICI EKSPONATA: Hrvatski muzej medicine i farmacije HAZU, Odsjek za povijest medicinskih znanosti Zavoda za povijest i filozofiju znanosti HAZU | Izložba je realizirana zahvaljujući potpori Gradskog ureda za obrazovanje, kulturu i sport Grada Zagreba i Hrvatskoga liječničkog zbora. | Izložba se održava u godini obilježavanja 100. obljetnice osnutka Medicinskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

POPIS EKSPONATA	
1-5. Postav Muzeja za povijest zdravstva u Hrvatskome liječničkom domu (<i>Liječnički vjesnik</i> , Zagreb, veljača 1944.)	21-23. Fotografije iz Bosne na temu narodne medicine
6. Hodža iz Tržca - narodni liječnik	24. Travar i narodni liječnik Djemal Kerić, Banja Luka, oko 1930.
7-9. Kršćanski zavjetni predmeti	25-26. Kršćanski zapisi za zaštitu od kuge
10-12. Muslimanski zapisi i spremnica za zapis	27. Žena koja je vršila pometnuća u narodu i njen instrument
13-15. Pribor za puštanje krvi	28-29. Ljekaruše
16-20. Amuleti - nakit za zaštitu od bolesti i uroka	30-34. Dr. Stanko Sielski, dr. Vladimir Čepulić i njihova korespondencija

NAKLADNIK: Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Trg Nikole Šubića Zrinskoga 11, 10000 Zagreb | ZA NAKLADNIKA: Akademik Pavao Rudan, glavni tajnik | UREDNICA: Silvija Brkić Midžić | AUTORICE TEKSTA: Stella Fatović-Ferenčić i Silvija Brkić Midžić | FOTOGRAFIJE: Goran Kos | GRAFIČKO OBLIKOVANJE I PRIPREMA ZA TISAK: Studio Rašić - Ante Rašić, Ankica Penava-Pejčinović | TISAK: STEGA TISAK, Zagreb | NAKLADA: 500